

Michał Błoński¹

Uzasadnienie wyroku łącznego

Streszczenie

W artykule poruszono budowę uzasadnienia wyroku łącznego wydanego przed sądem I instancji. Wskazano na znaczenie poszczególnych jego składników z punktu widzenia prawa do rzetelnego procesu i realizacji funkcji informacyjnej dla stron postępowania. Przedstawiono także wymóg sporządzenia uzasadnienia w sposób zwięzły, co nie powinno kolidować z zupełnością uzasadnienia.

Słowa kluczowe

Wyrok, uzasadnienie, rzetelny proces, kara łączna

1. Zagadnienia wstępne

Wyrok łączny jest instytucją, która w praktyce odgrywa istotną rolę, gdyż na nowo kształtuje sytuację prawną skazanego poprzez wymierzenie nowej kary łącznej. Aby poznać motywy orzeczenia sądu I instancji niezbędna jest lektura uzasadnienia. Prawidłowo sporządzone uzasadnienie, które zawiera wszelkie niezbędne elementy pełni nie tylko funkcję informacyjną i perswazyjną, ale stanowi także przesłankę rzetelnego procesu jako jeden z wielu jego wyznaczników, łączony z pojęciem *fair trial*, tj. uczciwego (rzetelnego) procesu.

Konieczność zagwarantowania stronom prawa do sporządzenia uzasadnienia zapadłego wyroku nie zostało jednoznacznie i precyzyjnie wyartykułowane w aktach prawa międzynarodowego. Prawo to nie wynika także *expressis veribus* z przepisów Konstytucji RP. Wywodzi się je jednak z prawa do sądu, znajdującego swe umocowanie art. 45 ust. 1 Ustawy Zasadniczej, które stanowi niemal wierne powtórzenie art. 6 ust.

¹ Michał Błoński, dr nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Postępowania Karnego i Kryminalistyki Uniwersytetu Łódzkiego, sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi, wykładowca Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie, ORCID: 0000-0001-8549-3657.

1 EKPCz². Dokonując wykładni tego przepisu zgodnie z którym, każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd, należy stwierdzić, że co do zasady orzeczenia sądu powinny zawierać *uzasadnienie*. Prawo do sądu z punktu widzenia jednostki oznacza, że jego celem jest zapewnienie ochrony przed arbitralnością sądu stając zarazem podstawę wymiaru sprawiedliwości³. Jednym z instrumentów, które służą ocenie czy sąd nie postępuje arbitralnie jest właśnie uzasadnienie orzeczenia, którego analiza powinna pozwolić do wyciągnięcia wniosków w tym aspekcie.

Wymóg rzetelnego procesu w płaszczyźnie uzasadnienia orzeczenia jest spełniony, gdy strona jest w stanie zrozumieć zapadły werdykt, a co przede wszystkim powinno dotyczyć oskarżonego. Źródłem nie musi być wyłącznie uzasadnienie wyroku, ale kompleksowa analiza rozwiązań proceduralnych, stosowanych w sprawie ze szczególnym uwzględnieniem zasady kontrydiktoryjności⁴.

Mimo, że wyroki łączne są powszechnie wydawane przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości i mają zasadnicze znaczenie dla skazanych, to zasadniczo brak jest opracowań, które odnosiłyby się do sposobu formułowania uzasadnień w tej kategorii spraw. Stan taki zresztą nie jest wyłącznie efektem wprowadzenia obowiązku sporządzania uzasadnień na formularzu wskutek dodania do kodeksu postępowania karnego art. 99a⁵, ale także przed tą zmianą nie poświęcano w doktrynie większej uwagi uzasadnieniom wyroków łącznych.

Odmienny charakter uzasadnienia w sprawie, w której został wydany wyrok łączny wynika ze specyfiki instytucji kary łącznej w wyroku łącznym. Uzasadnienie w sprawie o wydanie wyroku łącznego w I instancji sporządza się wyłącznie na formularzu (UWŁ). O ile w wyjątkowych wypadkach można uznać racje przemawiające za odstępieniem od sporządzenia pisemnych motywów wyroku na formularzu w sprawach w przedmiocie odpowiedzialności karnej oskarżonego w I instancji, o tyle należy opowiedzieć się przeciwko takiej możliwości w sprawach o wyrok łączny. Nie oznacza to, że ten rodzaj spraw nie może być skomplikowany i ob-

² Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284).

³ P. Wiliński, Konstytucyjny standard prawa do sądu a proces karny, (w:) P. Hofmański (red.), *Węzłowe problemy procesu karnego*, Warszawa 2010, s. 211.

⁴ Por. wyrok z dnia 29 listopada 2016 r., *Lhermitte v. Belgia*, skarga 34238/09; wyrok z dnia 19 grudnia 2017 r. *Ramda v. Francja*, skarga 78477/11.

⁵ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1694, która weszła w życie 5 grudnia 2019 r.).

szerny, ale struktura formularza w pełni pozwala na prawidłowe uzasadnienie wydanego wyroku łącznego, a co najwyżej poszczególne sekcje formularza będą bardziej rozbudowane niż wówczas, gdy przedmiotem połączenia jest tylko kilka wyroków jednostkowych.

Wyrok łączny możliwy jest w razie zaistnienia realnego zbiegu przestępstw w rozumieniu art. 85 § 1 k.k. Termin ten może być rozumiany dwojako. Po pierwsze, w ujęciu dogmatycznym jest to sytuacja będąca wynikiem oceny zachowania się danego sprawcy poddanego prawno-karnemu wartościowaniu, gdy dopuszcza się dwóch lub więcej czynów stanowiących dwa lub więcej przestępstw. Mowa jest tu o nieredukowalnym, wieloczynowym, różnorodnym zbiegu przestępstw tego samego sprawcy⁶. W rozumieniu normatywnym stanowi on konstrukcję prawną stanowiącą warunek wymiaru kary łącznej, sprowadzającą się do popełnienia przez tego samego sprawcę dwóch lub więcej czynów stanowiących dwa lub więcej przestępstw w określonym układzie temporalnym – zanim zapadł choćby pierwszy nieprawomocny wyrok co do któregośkolwiek z nich⁷. Wobec zmian stanu prawnego w obszarze wyroku łącznego należy zauważyć, że od 24 czerwca 2020 r. nastąpił powrót do normatywnego rozumienia pojęcia realnego zbiegu przestępstw niezależnie od tego, że realny zbieg przestępstw w ujęciu dogmatycznym zawsze stanowił podstawę orzekania kary łącznej⁸.

Wyrok łączny, a tym samym ewentualne jego uzasadnienie, nie dotyczy wyłącznie kar orzekanych za przestępstwa powszechne na podstawie kodeksu karnego czy ustaw szczególnych. Ma on zastosowanie również do kar wymierzanych za przestępstwa i przestępstwa skarbowe oraz tylko za przestępstwa skarbowe. Orzekanie kary łącznej czy kar łącznych, gdy przedmiotem połączenia jest choćby jedna kara wymierzona na podstawie kodeksu karnego skarbowego, odbywa się w oparciu o dyspozycję art. 39 § 2 i 1 k.k.s. Karą orzeczoną jest również kara wymierzana na podstawie art. 4 § 2 i 3 k.k.⁹ Kara orzeczona w trybie art. 75a § 1 k.k. jest karą wymierzoną w rozumieniu art. 85 § 2 k.k.¹⁰ Podob-

⁶ M. Gałęski, K. Leżak, R. Zawłocki, Uzasadnienia wyroków sądu karnego na urzędowych formularzach. Komentarz. Wzory. Orzecznictwo, Warszawa 2021, s. 94.

⁷ J. Giezek, Kilka uwag o modyfikacji podstaw wymiaru kary łącznej, (w:) P. Wiliński (red.), *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1 lipca 2015 r.*, Warszawa 2015, s. 400–404.

⁸ Por. szerzej: P. Kardas, *Zbieg przestępstw i kara łączna w polskim prawie karnym*, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio G* 2013/2, s. 103 i n.

⁹ D. Kala, M. Klubińska, *Kara łączna, wyrok łączny*, Kraków 2017, s. 56.

¹⁰ Postanowienie SN z dnia 5 września 2019 r., sygn. I KZP 5/19, OSNKW 2019, nr 9, poz. 52.

nie należy uznać za karę wymierzoną karę określoną w postanowieniu prezydenta RP o ułaskawieniu¹¹.

Kary łącznej nie orzeka się w razie skazania za przestępstwo i wykroczenie, albowiem kara aresztu za wykroczenie nie jest karą tego samego rodzaju, co kara pozbawienia wolności za przestępstwo. Kary łącznej nie orzeka się także w przypadku skazania za dwa lub więcej wykroczeń. W tym ostatnim przypadku sąd wymierza na podstawie art. 9 § 2 k.w. łącznie jedną karę, nie zaś karę łączną¹². Nie orzeka się kary łącznej w razie rzeczywistego zbiegu wykroczeń skarbowych¹³. Jeżeli jednocześnie orzeka się o ukaraniu za dwa albo więcej wykroczeń skarbowych, sąd wymierza łącznie karę grzywny w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę (art. 50 § 1 k.k.s.). Kary łącznej nie orzeka się także w razie skazania za przestępstwo skarbowe i wykroczenie skarbowe oraz za przestępstwo powszechne i wykroczenie skarbowe.

2. Ustalenie faktów

Formularz uzasadnienia do wyroku łącznego składa się z ośmiu sekcji. Pierwszą sekcją jest „Ustalenie faktów”, która składa się z dwóch podsekcji – „Wyroki wydane wobec skazanego” (1.1) oraz „Inne fakty” (1.2).

W ramach pierwszej z podsekcji, przy identyfikacji wyroków wydanych wobec skazanego, należy wskazać sąd, który wydał wyrok lub wyrok łączny, datę jego wydania i sygnaturę sprawy. Mając na uwadze, że przepisy dotyczące wyroków łącznych ulegały częstym zmianom i nierzadko należy rozważać, który stan prawny ma zastosowanie, to nie można zgodzić się z wyrażonym stanowiskiem jakoby w razie orzeczenia w wyroku łącznym kary łącznej na podstawie art. 85 k.k., należy wymienić wyłącznie wyroki jednostkowe wydane wobec skazanego¹⁴. Może się jednak zdarzyć, że *in concreto* zasadnym będzie orzeczenie kary łącznej z uwzględnieniem kary łącznej, wymierzonej na podstawie wcześniej wydanego wyroku łącznego.

¹¹ D. Kala, M. Klubińska, Kara łączna..., s. 57.

¹² Por. wyrok SN z dnia 30 grudnia 2020 r., sygn. V KK 523/20, LEX nr 3245699; wyrok SN z dnia 4 marca 2015 r., sygn. IV KK 23/15, LEX nr 1650299.

¹³ Por. V. Konarska-Wrzosek, (w:) I. Zgoliński (red.), Kodeks karny skarbowy. Komentarz, Warszawa 2018, s. 225.

¹⁴ P. Gensikowski, (w:) D. Drajewicz (red.), Stosowanie formularzy uzasadnień wyroków w postępowaniu karnym przed sądem I instancji oraz w postępowaniu odwoławczym. Komentarz praktyczny wraz z formularzami uzasadnień i orzecnictwem, Warszawa 2020, s. 216.

W podsekcji 1.1. ustawodawca jednoznacznie przesądził zakres informacji, które powinny się znaleźć. Nie jest to zatem miejsce na wskazywanie późniejszych orzeczeń, które zapadły wobec skazanego w ramach postępowania wykonawczego, np. postanowienia o zarządzeniu wykonania uprzednio zawieszanej kary pozbawienia wolności¹⁵. Bezspornie orzeczenia te mogą mieć istotne znaczenie dla orzekania kary łącznej w wyroku łącznym czy jej wymiaru, ale powinny się one znaleźć w sekcji trzeciej, dotyczącej podstawy kary łącznej. Modyfikacja pierwotnego orzeczenia w postępowaniu wykonawczym wpływa na zakres orzekania kary łącznej *post factum*, nie modyfikuje jednak wyroku *ex tunc*.

Wyroki wydane wobec skazanego powinny być wskazywane chronologicznie, ponieważ od 24 czerwca 2020 r. powrócono do realnego zbiegu przestępstw w rozumieniu art. 85 § 1 k.k. stanowiącego podstawę orzekania kary łącznej. Niezbędne jest zatem ustalenie, które z przestępstw pozostają w realnym zbiegu, czyli zostały popełnione zanim zapadł pierwszy wyrok chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw. Zabieg ten pozwala ocenić czy kary wymierzone za poszczególne przestępstwa w wyroku jednostkowym zostaną połączone. Chronologia ta była zbędna na gruncie stanu prawnego, który obowiązywał do wskazanej powyżej daty, od 1 lipca 2015 r.

Druga podsekcja – „Inne fakty” – składa się z dwóch części, tj. faktów uznanych za udowodnione (1.2.1) oraz faktów uznanych za nieudowodnione (1.2.2). W obu przypadkach należy wskazać fakt oraz czyn, do którego fakt się odnosi, dowód i numer karty.

Przez fakty należy rozumieć okoliczności, które mają znaczenie dla rodzaju i wymiaru kary łącznej czy łącznych środków karnych. Są nimi przede wszystkim fakty dotyczące zachowania skazanego czy to w trakcie pobytu na wolności (ustalane z reguły w oparciu o wywiad środowiskowy), czy to w jednostce penitencjarnej, gdzie zasadniczym dowodem są opinie z aresztów śledczych i zakładów karnych. Wskazuje się w nich czy skazany był nagradzany lub karany dyscyplinarnie, jaka jest jego sytuacja rodzinna, majątkowa, zdrowotna i osobista, jaki jest stosunek do popełnionych i przypisanych przestępstw, a także informacje o istotnych wydarzeniach, które zaistniały po wydaniu wyroków podlegających łączeniu. Jest to też miejsce na wskazanie sposobu zmiany wykonania orzeczonych kar jednostkowych, zwłaszcza gdy okoliczność ta nie ma bezpośredniego znaczenia dla ukształtowania kary łącznej (wówczas bowiem powinna ta informacja znaleźć się w sekcji trzeciej), informacji o realizowanych środ-

¹⁵ Odmienne: P. G e n s i k o w s k i, (w:) Stosowanie formularzy..., s. 217.

kach karnych niepodlegających łączeniu czy środkach kompensacyjnych. Niedopuszczalne jest „zbiorcze” wymienianie w uzasadnieniu wyroku wszystkich ujawnionych w sprawie dowodów jako podstawy ustaleń faktycznych, skoro pozostaje poza sporem, iż treść części z tych dowodów nie mogła służyć za podstawę ustaleń faktycznych, albowiem wyrażały one treści zgoła przeciwne tym, jakie przyjmuje sąd orzekający¹⁶.

Część uzasadnienia obejmująca fakty uznane za nieudowodnione będzie wypełniana absolutnie wyjątkowo. Potrzeba jej istnienia rodzi poważne wątpliwości. O ile bowiem w postępowaniu w przedmiocie rozstrzygnięcia o odpowiedzialności karnej oskarżonego przez fakty uznane za nieudowodnione należy rozumieć znamiona przestępstwa zarzucanego, których nie udało się udowodnić przed sądem, o tyle w sprawach o wydanie wyroku łącznego trudno o analogię. Kwestia bowiem skazania określonymi prawomocnymi wyrokami jednostkowymi jest bezsporna, zaś elementy dotyczące np. zachowania skazanego nie stanowią *essentialia negotii* niezbędnych dla samego wydania wyroku łącznego, gdyż to jest obowiązkiem sądu. Elementy te stanowią tylko przesłanki, które sąd uwzględni przy wymiarze kary łącznej. Teoretycznie można sobie wyobrazić, że faktami takimi mogłyby być wyroki, które znalazły się we wniosku strony (np. skazanego czy jego obrońcy), które w zamyśle stanowić powinny podstawę do orzeczenia kary łącznej w wyroku łącznym, lecz w chwili wyrokowania straciły one prawny byt (np. wskutek zatarcia skazania czy uchylecia wyroku w wyniku nadzwyczajnych środków zaskarżenia).

De lege ferenda należałoby rozważyć modyfikację sekcji pierwszej formularza poprzez wyeliminowanie obowiązku wymieniania w uzasadnieniu wyroków wydanych wobec skazanego. Znajdują się one bowiem w komparycji wyroku łącznego i ich powielanie w uzasadnieniu nie znajduje wystarczającego uzasadnienia. Jest to zbędna czynność techniczna, polegająca na skopiowaniu części wstępnej wyroku łącznego.

3. Ocena dowodów

Druga sekcja uzasadnienia wyroku łącznego to ocena dowodów, składająca się z dwóch podsekcji – dowody będące podstawą ustalenia faktów (2.1) oraz dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów (dowody, które sąd uznał za niewiarygodne oraz niemające znaczenia dla ustalenia faktów) (2.2).

¹⁶ Wyrok SN z dnia 27 czerwca 2001 r., sygn. V KKN 48/99, LEX nr 51666.

W postępowaniu w przedmiocie wyroku łącznego podstawowymi dowodami są dowody z dokumentów: odpisy wyroków, dane o karalności, opinie o skazanym wraz z obliczeniem kary z jednostek penitencjarnych lub wywiad środowiskowy, postanowienia zapadające w ramach postępowania wykonawczego (np. o zarządzeniu wykonania zawieszony warunkowo kary pozbawienia wolności), informacje dotyczące realizacji obowiązków kompensacyjnych czy innych należności. Dowody z dokumentów z reguły nie są kwestionowane w toku toczącego się postępowania, mają charakter obiektywny, zostały wytworzone przez uprawnione do tego podmioty, w ramach swoich i kompetencji. W zakresie zatem dowodów, które dotyczą oceny sytuacji prawnej skazanego trudno o dokonywanie ocen pod kątem wiarygodności, skoro sytuacja ta wynika z prawomocnych orzeczeń sądów, których odpisy znajdują się w aktach spraw załączanych do sprawy o wydanie wyroku łącznego albo nawet z tychże akt niezależnie już czy istnieje potrzeba sięgania po same akta poszczególnych spraw jednostkowych. Nie ma przeszkód, aby dowody te były wskazywane w sposób globalny, bez konieczności powielania identycznych argumentów przy każdym z nich. Za dopuszczalną należy też uznać zbiorczą ocenę dowodów z dokumentów uznanych za wiarygodne, bez wymieniania z osobna każdego z nich, zwłaszcza gdy jest ich znaczna liczba, co jednak w tej kategorii spraw będzie rzadkością.

Większej uwagi sądu wymagać mogą dowody, które wpływają na ustalenia sytuacji faktycznej skazanego. O ile dokumenty urzędowe w postaci np. opinii z jednostek penitencjarnych czy wywiady środowiskowe nie nastroją trudności z punktu widzenia ich wiarygodności, o tyle ocena dokumentów prywatnych nie zawsze będzie oczywista i niekiedy rodzi konieczność bardziej skrupulatnej analizy przez pryzmat przesłanek z art. 7 k.p.k., co ma szczególnie znaczenie wtedy, gdy wiarygodność danego dowodu stanowi przedmiot sporu w toku sprawy.

Ocenie podlegają także inne ewentualnie przeprowadzone dowody, w tym dowód z wyjaśnień skazanego. Obecny na rozprawie skazany powinien być pouczone o prawie do składania wyjaśnień, analogicznie jak oskarżony. Jeżeli z tego prawa skorzysta, to treść jego wypowiedzi podlega ocenie przez pryzmat zasady swobodnej oceny dowodów i przesłanek z art. 7 k.p.k. Wyjaśnienia powinny dotyczyć tego, co stanowi istotę niniejszego postępowania i w przeważającej części skupiać się na kwestiach mających znaczenie dla ewentualnego wymiaru kary łącznej. Jednak ewentualne kwestionowanie sprawstwa czy winy co do prawomocnych skazań nie pozostaje bez znaczenia dla oceny postawy skazanego i jego stosunku do popełnionych przestępstw stanowiąc jedno z kryte-

riów, w oparciu o które sąd oceni prognozę kryminologiczną i to czy ewentualnie orzeczona kara łączna spełni funkcję prewencyjną (art. 85a k.k.).

Dowodem w omawianej kategorii spraw są też opinie biegłych¹⁷ czy zeznania świadków. Te środki dowodowe nie mają w praktyce istotnego znaczenia. Przesłuchiwanie świadków należy do absolutnych wyjątków, zaś opinia biegłego też pojawia się sporadycznie np. w przypadku ustalenia zdolności skazanego do wykonywania kary łącznej ograniczenia wolności czy celem oceny stanu zdrowia psychicznego, warunkującego jego udział w postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącznego.

Jeżeli sąd określonym dowodom daje wiarę w części, to ocena dowodu formalnie powinna być rozbita na dwie podsekcje. Wydaje się, że względy praktyczne w pełni uzasadniają uznanie za dopuszczalne dokonanie pełnej i kompleksowej oceny dowodu w jednej z podsekcji – w zależności czy w większym wymiarze sąd uzna dowód za wiarygodny, czy niewiarygodny. Rozdzielanie oceny tego samego dowodu i umieszczanie rozważań w dwóch podsekcjach może ograniczać przejrzystość i klarowność wywodów, zwłaszcza gdy podnoszone okoliczności pozostają ze sobą w związku. Tak nie będzie jednak wtedy, gdy określone kwestie, oceniane jako wiarygodne oraz niewiarygodne, będą dotyczyły całkowicie odmiennych faktów. Wówczas ocena w różnych podsekcjach w ramach oceny dowodów nie będzie negatywnie wpływała na jasność i logikę argumentacji.

Oceną przez pryzmat wiarygodności i przesłanek z art. 7 k.p.k. nie może być dowód wprawdzie przeprowadzony w toku procesu, lecz z naruszeniem zakazów dowodowych. Powyższe oznacza, że przedmiotem oceny może być dowód nieobjęty zakazem dowodowym¹⁸, który został też prawidłowo wprowadzony do procesu, czyli przeprowadzony bezpośrednio, pośrednio (np. poprzez odczytanie zeznań świadka czy opinii biegłego) lub uznany za ujawniony bez odczytywania, w oparciu o art. 405 § 2 i 3 k.p.k. Dowód objęty zakazem dowodowym, który został przeprowadzony w toku procesu, powinien zostać wskazany jako niemający znaczenia przy ustalaniu faktów. Bez znaczenia w takim przypadku jest to, czy sąd uznałby ów dowód za wiarygodny czy niewiarygodny¹⁹.

Jak już wskazano powyżej, większą uwagę należy poświęcić dowodom uznanym za niewiarygodne w całości lub w części. *De lege ferenda* należy opowiedzieć się za wyeliminowaniem obowiązku uzasadniania powodów,

¹⁷ Por. D. Kala, *Postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego. Zagadnienia karnomaterialne i procesowe*, Toruń 2003, s. 210–211.

¹⁸ J. Kosonoga, (w:) R. A. Stefański, S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2017, s. 141.

¹⁹ P. Gensikowski, (w:) *Stosowanie formularzy...*, s. 234–235.

dla których sąd dał wiarę określonym dowodom. Uzasadnieniem dla takiego stanowiska jest wykładania językowa art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 574 k.p.k., który to przepis nakazuje wskazanie tylko dlaczego sąd nie uznał dowodów przeciwnych. Wymogu takiego nie stawia natomiast dla dowodów, na kanwie których sąd poczynił ustalenia faktyczne. Jeżeli sąd uzna dany dowód za niewiarygodny ma obowiązek wskazania argumentów przemawiających za takim stanowiskiem, kierując się przesłankami z art. 7 k.p.k. Analogiczny obowiązek dotyczy sytuacji uznania dowodu za niemający znaczenia dla poczynienia ustaleń faktycznych.

4. Podstawa kary łącznej

W sekcji trzeciej („Podstawa kary łącznej”) należy wskazać sądy, które wydały wyroki albo wyroki łączne, daty ich wydania, sygnaturę spraw oraz kary i środki karne podlegające łączeniu. W tej części uzasadnienia należy wskazać jedynie te wyroki, w których orzeczono kary podlegające łączeniu.

Wydaje się, że powyższy wymóg stanowi zbędny formalizm uzasadnienia stanowiąc powielenie sentencji wyroku łącznego. W tej bowiem części wyroku łącznego sąd wskazuje, które kary czy środki karne, wymierzone uprzednio w wyrokach jednostkowych lub w wyrokach łącznych, podlegają łączeniu. Podobnie jak nie jest niezbędne powielanie *in extenso* treści przypisanego czynu w uzasadnieniu sądu I instancji, a wystarczające jest wskazanie punktu sentencji czy komparycji wyroku, aby było wiadomo, którego czynu (w razie ich wielości) dotyczy uzasadnienie, tak samo należy ocenić analogiczny zabieg w wyroku łącznym. Należy podkreślić, że wszystkie istotne determinanty wpływające na wymiar kary łącznej czy łączonych środków karnych jak czas popelnienia przestępstw, rodzaj i wymiar wymierzonych kar jak również to czy np. zarządzono wykonanie zawieszony kary pozbawienia wolności, znajdują się w części wstępnej wyroku, stąd wystarczyłoby tylko odniesienie się do poszczególnych punktów komparycji wyroku łącznego w ramach zwięzłego przedstawienia powodów połączenia kar i środków karnych.

Zwięzłe przedstawienie argumentów wydania wyroku łącznego określonej treści polega na analizie podstaw prawnych, które legły u podstaw orzeczenia, dlatego w pierwszej kolejności należy przywołać przepisy, będące podstawą rozstrzygnięcia. Uwzględniając zwłaszcza relatywnie często zmieniany stan prawny dotyczący problematyki wyroku łącznego nierzadko konieczne będzie odniesienie się do treści art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. czy też innych przepisów mając na uwadze dyspozycję art. 4 § 1 k.k. albo innych przepisów intertemporalnych, które mogą znaleźć się

w ustawach wprowadzających nowe uregulowania prawne. Należy opowiedzieć się za rozwiązaniem, że gdy sąd *in concreto* stosuje ustawę w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania, to powinien odnieść się do poprzedniego stanu prawnego, jeśli tylko możliwe byłoby jego zastosowanie, choćby to *in concreto* nie nastąpiło z powodu, iż poprzedni stan prawny nie jest względniejszy dla skazanego. Ma to znaczenie w tzw. okresach przejściowych, w których oparcie orzeczenia na danym stanie prawnym może wywoływać wątpliwości, co do zasadności wyboru określonego reżimu prawnego.

W sekcji trzeciej powinny znaleźć się rozważania dotyczące ewentualnych sporów o granice nowej kary łącznej, tj. czy jej podstawę stanowią kary jednostkowe, czy także kary łączne orzeczone poprzednio jak również sąd powinien wyjaśnić granice temporalne realnego zbiegu przestępstw, który w zależności od przyjętego stanu prawnego będzie przybierał odmienny obraz. Sekcja ta jest też miejscem dania wyrazu temu, dlaczego nie było możliwe połączenie kar w danym układzie sytuacyjnym, zwłaszcza w kontekście czasu ich popełnienia oraz dat wydawania wyroków jednostkowych. Należy też w miarę potrzeby wyjaśnić brak zatarcia skazania w przypadku wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania czy spełnienie albo niespełnienie przesłanek zastosowania instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary łącznej²⁰.

W tej sekcji uzasadnienia należy skupić się na konkretnych powodach rozstrzygnięcia nie zaś na snuciu szerokich rozważań *in abstracto* na temat istoty wyroku łącznego czy generalnych zasad łączenia kar.

Złożoność spraw wynikających z różnorodnych sytuacji prawnych i faktycznych skazanych uzasadnia wnioski, że ta część uzasadnienia może być jedną z najtrudniejszych do prawidłowego sporządzenia, zwłaszcza w sposób komunikatywny i przekonujący przede wszystkim dla skazanego, ale także nierzadko i dla podmiotów profesjonalnych²¹.

5. Wymiar kary łącznej

W sekcji czwartej jest miejsce na uzasadnienie wymiaru kary łącznej. Wprawdzie literalne brzmienie zawarte w formularzu wskazuje na jedną karę łączną, ale gdy w wyroku łącznym sąd wymierzył więcej niż jedną

²⁰ P. Gensikowski, (w:) Stosowanie formularzy..., s. 243–244.

²¹ M. Gałęski, K. Leżak, R. Zawłocki, Uzasadnienia..., s. 101.

karę łączną (jednorodnjajowe czy różnorodnjajowe) to uzasadnienie dotyczy każdej z osobna wymierzanych kar łącznych.

W uzasadnieniu wymiaru kary łącznej należy brać pod uwagę dyrektywy zawarte w art. 85a k.k. oraz związki podmiotowo-przedmiotowe i temporalne między przypisanymi przestępstwami. Powiązania pomiędzy powyższymi przesłankami dadzą asumpt do orzekania kary łącznej w oparciu o zasadę absorpcji, kumulacji lub asperacji.

Orzekając karę łączną sąd bierze pod uwagę przede wszystkim cele zapobiegawcze i wychowawcze, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa (art. 85a k.k.). Dyrektywy te towarzyszą sądowi w ramach wymiaru kary łącznej w przypadku realnego zbiegu przestępstw w danej sprawie jak i przy wydawaniu wyroku łącznego²². Sformułowanie „przede wszystkim” wskazuje na otwarty katalog okoliczności, które sąd bierze pod uwagę wymierzając karę łączną²³. W doktrynie został jednak wyrażony też pogląd przeciwny, iż art. 85ak.k. stanowi zamknięty katalog ogólnych dyrektyw wymiaru kary łącznej, na który składają się dwie dyrektywy: prewencji indywidualnej (szczególnej) oraz prewencji generalnej (ogólnej), zaś zastrzeżenie „przede wszystkim” oznacza, że pierwsza z nich ma wiodący charakter²⁴.

Kierując się przesłankami z art. 85a k.k. sąd powinien uwzględniać zachowanie skazanego po wydaniu wyroku, w tym w jednostce penitencjarniej, realizację względów resocjalizacyjnych. Na aprobatę zasługuje stanowisko wyrażone w judykaturze, że bezproblemowe funkcjonowanie w warunkach więziennych powinno być normą i wcale nie skutkuje koniecznością znacznego obniżenia kary łącznej²⁵. Sąd powinien w uzasadnieniu dokonać ewentualnej analizy zmiany w warunkach rodzinnych, majątkowych i zdrowotnych skazanego, które zaistniały po wydaniu wyroków, których kary podlegają łączeniu.

²² P. Kardas, (w:) W. Wróbel, A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część ogólna, t. I, Komentarz do art. 53–116, Warszawa 2016, s. 498.

²³ Ł. Pohl, (w:) R. A. Stefański (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2020, s. 638; D. Kała, M. Klubińska, Kara łączna..., s. 95–96; M. Gałązka, (w:) A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2018, s. 605; M. Gałązka, Kara łączna po nowelizacji Kodeksu karnego z dnia 20 lutego 2015 r., *Studia Prawnicze KUL* 2015, nr 4, s. 51; D. Gruszecka, (w:) J. Giezek (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, Warszawa 2021, s. 674–675; wyrok SN z dnia 19 października 2017 r., sygn. IV KK 75/17, LEX nr 2395397; wyrok SA w Białymstoku z dnia 7 maja 2019 r., sygn. II AKa 77/19, LEX nr 2718215; wyrok SA w Szczecinie z dnia 7 lipca 2016 r., sygn. II AKa 99/16, LEX nr 2179346.

²⁴ J. Majewski, Kodeks karny. Komentarz do zmian, Warszawa 2015, s. 309.

²⁵ Wyrok SA w Białymstoku z dnia 25 stycznia 2018 r., sygn. II AKa 215/17, LEX nr 2463383.

Przy wymiarze kary łącznej nie wolno uwzględniać po raz wtóry tych samych okoliczności, które zostały wzięte pod uwagę przy wymiarze kar jednostkowych²⁶.

W doktrynie przeważa stanowisko, że na wymiar kary łącznej nie wpływa stopień społecznej szkodliwości poszczególnych przypisanych przestępstw²⁷ jak również stopień winy oskarżonego przy popełnieniu tychże przestępstw²⁸.

Sąd wymierzając karę łączną w wyroku łącznym powinien rozważyć przede wszystkim, czy pomiędzy poszczególnymi czynami, za które wymierzono kary, istnieje ścisły związek podmiotowy lub przedmiotowy, czy też związek ten jest dość odległy lub w ogóle go brak, a ponadto powinien rozważyć, czy okoliczności, które zaistniały już po wydaniu poprzednich wyroków, przemawiają za korzystnym lub niekorzystnym ukształtowaniem kary łącznej²⁹.

Zasadą jest, że im większa jednorodność dóbr atakowanych przez sprawcę tym z reguły będzie orzeczona niższa kara łączna (działalność będąca przejawem „jednej całości”). Ogląd na całokształt przestępczej działalności skazanego powinien prowadzić wówczas do wniosku, że jego zachowanie zbliżone jest do konstrukcji czynu ciągłego (art. 12 § 1 k.k.) choć go nie musi realizować *explicite*. Zachowanie skazanego postrzegane ma być jednak jako niemal jednorodząjąca działalność, gdzie poszczególne zachowania są do siebie przedmiotowo podobne lub też na tle kilku zachowań dominuje jedno, a pozostałe stanowią swoiste dopełnienie zdarzenia głównego³⁰. Powyższej reguły nie można postrzegać jako bezwzględnie obowiązującej. Częste atakowanie tych samych dóbr może świadczyć o „specjalizacji”, czynieniu sobie z popełnianych przestępstw sposobu na życie i źródła dochodu, co przemawia za surowszą

²⁶ D. Kała, *Postępowanie...*, s. 106–107; wyrok SN z dnia 8 października 2003 r., sygn. II KK 173/00, Legalis 63342; wyrok SA w Krakowie z dnia 30 września 1998 r., sygn. II AKa 181/98, LEX nr 35264; wyrok SA w Krakowie z dnia 30 września 1998 r., sygn. II AKr 26/94, LEX nr 28182.

²⁷ A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 257; wyrok SN z dnia 28 listopada 1990 r., sygn. II KR 61/90, LEX nr 21023; odmiennie: P. Kardas, (w:) *Kodeks...*, s. 508–510.

²⁸ A. Marek, *Kodeks...*, s. 257; S. Żółtek, V. Vachev, (w:) *Kodeks karny. Tom I. Część ogólna. Komentarz. Art. 1–116*, Warszawa 2021, s. 1200.

²⁹ Wyrok SN z dnia 19 października 2017 r., sygn. IV KK 75/17, LEX nr 2395397; wyrok SN z dnia 6 kwietnia 1977 r., sygn. V KR 45/77, OSNKW 1977, z. 7–8, poz. 84; wyrok SN z dnia 25 października 1983 r., sygn. IV KR 213/83, OSNKW 1984, z. 5–6, poz. 65; W. Grzyb, *Realny zbieg przestępstw. Analiza dogmatyczna na tle Kodeksu karnego z 1997 r.*, Warszawa 2013, s. 148 i literatura tam wskazana.

³⁰ Por. D. Kała, *Postępowanie...*, s. 109.

karą łączną. Analogicznie atakowanie dóbr tego samego rodzaju, lecz położonych wysoko w hierarchii wartości – życie, zdrowie, bezpieczeństwo powszechne (demoralizacja) – przemawia za surowszą karą łączną.

W zakresie relacji podmiotowych – im większa jednorodność podmiotowa (jednosprawstwo, ta sama konfiguracja osobowa), tym co do zasady powinna być wymierzona niższa kara łączna. W doktrynie wskazuje się również, że w ramach kary łącznej należy uwzględniać dyrektywę tożsamości pokrzywdzonego, która sprowadza się do tego, że jeżeli sprawca kilkoma przestępstwami atakuje dobra tego samego pokrzywdzonego, to z reguły powinno to prowadzić do wymierzenia niższej kary łącznej³¹.

Generalnie zatem zasada miarkowania kary łącznej winna mieć zastosowanie, gdy wszystkie czyny wykazują bardzo bliską więź podmiotową i przedmiotową, albo orzeczone za niektóre czyny kary są tak minimalne, że w żadnym stopniu nie mogłyby rzutować na karę łączną, albo też istnieją jakieś szczególne okoliczności dotyczące osoby skazanego³².

Przy wymiarze kary łącznej należy także uwzględniać dyrektywę bliskości czasowej pomiędzy popełnionymi przestępstwami. Jeżeli związki te nie są odległe wówczas kara łączna powinna oscylować w kierunku zasady absorpcji, chyba że liczba popełnionych przestępstw wskazuje na naganny sposób zachowania skazanego, nagminne i lekceważące łamanie porządku prawnego. Należy zgodzić się ze stwierdzeniem, że samo przypisanie sprawcy popełnienia dwu lub więcej przestępstw, realnie ze sobą powiązanych, jest ze swej istoty okolicznością obciążającą, a znaczenie jej wzrasta tym bardziej, im więcej przestępstw przypisuje się jednorazowo sprawcy. Gdyby było inaczej, to zachodziłby brak adekwatności pomiędzy liczbą przestępstw, a jej odpowiednikiem w postaci kary³³.

W ramach uzasadnienia wymiaru kary łącznej sąd każdorazowo musi wyjaśnić, dlaczego zastosował jedną z trzech zasad wymiaru omawianej kary. Zagadnienie to wiąże się z przesłankami warunkującymi sięgnięcie do którejś z nich, ale też z granicami kar łącznych, wskazanych w art. 86 k.k. Orzekanie kary łącznej poniżej lub powyżej granicy jej wymiaru określonej w ustawie, jak też w odniesieniu do danej sprawy, stanowi w postępowaniu odwoławczym naruszenie prawa materialnego, a w postępo-

³¹ J. Lachowski, (w:) V. Konarska-Wrzošek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 473.

³² Por. wyrok SA w Katowicach z dnia 20 maja 2008 r., sygn. II AKa 129/08, LEX nr 466456; wyrok SA w Gdańsku z dnia 7 maja 2014 r., sygn. II Aka 92/14, Legalis.

³³ Wyrok SN z dnia 14 listopada 1963 r., sygn. Rw 1247/63, OSNKW 1964, nr 4, poz. 59.

waniu kasacyjnym stanowi uchybienie mające charakter rażący³⁴. Orzeczenie kary łącznej wprowadzie w granicach ustawowych wynikających z art. 86 k.k., ale przy błędnym ustaleniu granic tej kary stanowi błąd w ustaleniach faktycznych w rozumieniu art. 438 pkt 3 k.p.k., który ma wpływ na treść wyroku łącznego.

Stosowanie jednej z zasad – absorpcji czy też kumulacji w pełnym zakresie, z wyłączeniem zasady przeciwnej, winno mieć miejsce jedynie wyjątkowo i wymaga każdorazowo szczególnego uzasadnienia. Zatem najczęstszym sposobem kształtowania kary łącznej w wyroku łącznym pozostaje przyjęcie zasady asperacji, pomagającej odnaleźć właściwą równowagę pomiędzy przywołanymi, skrajnymi rozwiązaniami³⁵. Mimo zatem popełnienia przez skazanego więcej niż jednego przestępstwa w procesie wymierzania, a następnie uzasadniania wymiaru kary łącznej należy mieć wzgląd na społeczne oddziaływanie kary, który nie może być utożsamiany z zaspokajaniem restrykcyjnych upodobań części społeczeństwa mającej zazwyczaj uproszczony lub wręcz zafałszowany obraz przestępstw popełnionych przez sprawcę. Chodzi o racjonalną działalność polegającą na umacnianiu poszanowania prawa i zasad integrujących społeczeństwo, unikanie karania nadmiernie surowego, przekraczającego miarę konieczności. W przeciwnym razie kara nie kształtowałaby świadomości prawnej społeczeństwa (art. 53 § 1 k.k.), ale służyłaby spełnianiu bliżej niezidentyfikowanych oczekiwań społeczeństwa w zakresie ukształtowania kary³⁶.

Należy zgodzić się z P. Kardasem, że wymiar kary łącznej, dokonywany w ramach swobody sędziowskiej, w granicach określonych przez przepisy prawa, przy wykorzystaniu jednej z alternatywnie wyrażonych przez ustawę zasad, ma mieć charakter intersubiektywnie sprawdzalny, podlegający – jak każde orzeczenie co do wymiaru kary – instancyjnej kontroli. Z tego m.in. powodu ustawodawca nakłada na sąd dokonujący wymiaru kary łącznej obowiązek jej uzasadnienia, stanowiący wyraz uzewnętrznienie-

³⁴ Por. wyrok SN z dnia 8 stycznia 2003 r., sygn. III KK 403/02, LEX nr 73371; wyrok SN z dnia 23 stycznia 2003 r., sygn. II KK 354/02, LEX nr 75466; wyrok SN z dnia 18 stycznia 2006 r., sygn. IV KK 365/05, LEX nr 610937.

³⁵ Wyrok SA w Gdańsku z dnia 24 kwietnia 2019 r., sygn. II AKa 47/19, LEX nr 2726830; wyrok SA w Lublinie z dnia 12 lipca 2018 r., sygn. II AKa 133/18, LEX 2549793; wyrok SN z dnia 19 października 2017 r., sygn. IV KK 75/17, LEX nr 2395397; wyrok SA w Warszawie z dnia 29 maja 2017 r., sygn. II AKa 97/17, LEX nr 2329097; wyrok SA w Białymstoku z dnia 6 września 2018 r., sygn. II AKa 144/18, LEX nr 2583969.

³⁶ Por. wyrok SA we Wrocławiu z dnia 13 lutego 2019 r., sygn. II AKa 10/19, KZS 2019, nr 6, poz. 56.

nia przesłanek, motywów, zasad, dyrektyw i reguł, jakimi kierował się sąd, dokonując określonego w tym zakresie rozstrzygnięcia³⁷.

6. Wymiar środka karnego

Piąta sekcja uzasadnienia wyroku łącznego dotyczy środków karnych i wskazania okoliczności, które sąd uwzględnił przy łącznym ich wymiarze. Potrzeba uzasadnienia tego rozstrzygnięcia pojawia się, gdy w wyroku orzeczone zostały dwa lub więcej łącznych środków karnych.

W razie orzeczenia za zbiegające się przestępstwa pozbawienia praw publicznych, zakazów lub obowiązku tego samego rodzaju, sąd stosuje odpowiednio przepisy o karze łącznej (art. 91 § 2 k.p.k.). Powyższe oznacza, że uzasadniając wymiar łącznych środków karnych sąd będzie sięgać po dyspozycję art. 85a k.k. oraz związki przedmiotowo-podmiotowe i czasowe między przypisanymi przestępstwami. Spór dotyczy górnej granicy możliwej do orzeczenia przy łącznym środku karnym, co przekłada się na prawidłowe wskazanie w uzasadnieniu górnej granicy zagrożenia. Jeden pogląd zakłada, że górną granicę wymiaru łącznego środka karnego, stosownie do art. 43 § 1 k.k. (odpowiednio do 15, 10 i 6 lat), wyznacza suma tych środków oraz górna granica ustawowa danego rodzaju środka karnego³⁸ albo suma środków podlegających łączeniu³⁹. W orzecznictwie jednak ugruntowało się stanowisko zgodnie z którym odpowiednie stosowanie przepisów o karze łącznej w razie orzeczenia za zbiegające się przestępstwa środków karnych tego samego rodzaju należy rozumieć jako możliwość orzeczenia łącznego środka karnego w granicach od najsurowszego jednostkowego do ich sumy, nie przekraczając 20 lat (do 30 czerwca 2015 r. – 15 lat), albo – w szczególnych sytuacjach przewidzianych ustawą – w wymiarze 25 lat (art. 86 § 1 i 1a k.k.). Jeżeli suma orzeczonych środków karnych wynosi 25 lat albo więcej, a chociażby jeden z podlegających łączeniu środków wynosi nie mniej niż 10 lat, sąd może orzec łączny środek karny na okres 25 lat. Jeżeli jeden z objętych łączeniem środków został orzeczony dożywotnio, to łączny środek należy orzec w takim samym wymiarze. Zgodnie z rozumowaniem *a maiori ad minus* – jeśli wolno reguły łączenia najostrzejszego rodzaju kary opierać na dość surowych zasadach, to tym bardziej takie reguły wolno stosować przy kształtowaniu

³⁷ P. Kardas, Wymiar kary łącznej, (w:) T. Kaczmarek (red.), System Prawa Karnego, t. 5, Nauka o karze. Sądowy wymiar kary Warszawa 2017, s. 624.

³⁸ P. Kardas, (w:) Kodeks karny..., s. 684.

³⁹ D. Kala, M. Klubińska, Kara łączna..., s. 124.

łącznego środka karnego, zdecydowanie łagodniejszego niż represja kar-
na w postaci pozbawienia wolności⁴⁰.

Na podstawie art. 90 § 2 k.k. łączeniu podlegają pozbawienie praw publicznych oraz zakazy wymienione w art. 39 pkt 2, 2a, 2b, 2c, 2d, 2e i 3 k.k. pod warunkiem jednak, że są tożsame pod względem rodzaju i zakresu⁴¹. Chodzi tu o tożsamość podstawy prawnej zastosowania danego środka, którego treścią jest zakaz określonego zachowania, jak również o tożsamość treści tych środków i identyczny zakres podmiotowy⁴². Łączeniu na podstawie art. 90 § 2 k.k. podlegać mogą jedynie zakazy rodzajowo i zakresowo tożsame. Natomiast zakazy różniące się zakresem lub przedmiotem, mimo że z punktu widzenia art. 39 pkt 3 k.k. stanowią zakazy tego samego rodzaju, nie podlegają łączeniu⁴³.

Niemożliwe jest orzeczenie łącznego środka karnego w postaci świadczenia pieniężnego⁴⁴ jak i obowiązku naprawienia szkody choćby miałby być wykonany na rzecz tej samej osoby pokrzywdzonej⁴⁵. Z istoty rzeczy nie podlegają łączeniu środki, które pozbawione są terminowego charakteru jak podanie wyroku do publicznej wiadomości, ale także przepadek, środki kompensacyjne⁴⁶, dozór czy środki zabezpieczające.

7. Pozostałe rozstrzygnięcia w uzasadnieniu wyroku łącznego

Sekcja szósta zawierać może inne rozstrzygnięcia zawarte w wyroku łącznym. Mogą mieć one charakter formalny albo merytoryczny.

Do pierwszych z nich należy m.in. wyjaśnienie powodów umorzenia postępowania (art. 572 k.p.k.) wskutek niewystąpienia przesłanek z art. 575 k.p.k. Przesłanka uzasadniająca umorzenie postępowania może dotyczyć *stricto* postępowania w przedmiocie wyroku łącznego lub występować w powiązaniu z niektórymi przesłankami z art. 17 § 1 k.p.k.

⁴⁰ Postanowienie SN z dnia 21 listopada 2019 r., sygn. II KK 361/18, OSNKW 2020, nr 1, poz. 3; J. Lachowski, (w:) Kodeks..., Warszawa 2016, s. 492; por. także: P. Kar-
das, Kodeks..., s. 684.

⁴¹ Por. J. Giezek, Kodeks..., Warszawa 2021, s. 721; T. Razowski, Dopuszczalność
łączenia w wyroku łącznym środków karnych zakazu prowadzenia pojazdów, Prok. i Pr.
2004, nr 4, s. 64 i n.; wyrok SA w Szczecinie z dnia 12 maja 2016 r., sygn. II AKa 58/16,
LEX nr 2117700.

⁴² J. Lachowski (w): Kodeks..., s. 490–491.

⁴³ Wyrok SA w Szczecinie z dnia 12 maja 2016 r., sygn. II AKa 58/16, LEX nr 2117700.

⁴⁴ Wyrok SN z dnia 29 listopada 2021 r., sygn. IV KK 463/21, LEX nr 3275282.

⁴⁵ Wyrok SA w Białymstoku z dnia 17 października 2013 r., sygn. II AKa 123/13, LEX nr
1391845.

⁴⁶ Wyrok SN z dnia 14 czerwca 2018 r., sygn. III KK 252/18, LEX nr 2511906.

W praktyce nagminne jest, że sąd orzekając karę łączną na podstawie określonych kar jednostkowych, umarza postępowanie w części, w której kary jednostkowe nie podlegają łączeniu, a zatem brak jest warunków do wydania wyroku łącznego w określonym zakresie. W takim przypadku umorzenie postępowania ma charakter merytoryczny. Powody takiego rozstrzygnięcia muszą znaleźć się w uzasadnieniu orzeczenia, tym bardziej że wyrok w tym zakresie zamyka drogę do połączenia kar czy środków karnych, co zasadniczo stanowi rozstrzygnięcie dla skazanego niekorzystne. Merytorycznym orzeczeniem umarzającym postępowanie będzie przypadek, w którym sąd nie zdecyduje się na połączenie kary pozbawienia wolności z karą ograniczenia wolności w oparciu o art. 87 § 1 k.k. z tym uzasadnieniem, że przepis ten, w zakresie, w jakim nakłada na sąd obowiązek połączenia tych kar jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 175 ust. 1 Konstytucji RP⁴⁷.

Należy podkreślić, że umorzenie postępowania zawarte w wyroku łącznym jest możliwe w sytuacji częściowego rozstrzygnięcia w tym zakresie, a w pozostałej części sąd wymierza karę łączną. Jeżeli natomiast postępowanie w przedmiocie wyroku łącznego umarza się w całości, to formą procesową takiej decyzji jest postanowienie (art. 572 k.p.k.) i to niezależnie czy do orzeczenia dochodzi na rozprawie, czy na posiedzeniu⁴⁸.

Rozstrzygnięciem merytorycznym jest zaliczenie okresów rzeczywistego pozbawienia wolności skazanego w danej sprawie na poczet kary łącznej (art. 577 k.p.k. *in fine*).

Zamieszczanie w wyroku łącznym odrębnego punktu, zawierającego odwołanie się do treści przepisu art. 576 § 1 k.p.k. („w zakresie nieobjętym niniejszym wyrokiem łącznym, orzeczone kary podlegają odrębnemu wykonaniu”), nie jest konieczne choć w praktyce występuje. To uchybienie będące swego rodzaju *superfluum* nie stanowi jednak obrazy prawa procesowego ani w postaci bezwzględnej przesłanki odwoławczej, ani względnej podstawy z art. 438 pkt 2 k.p.k.⁴⁹

Sekcja siódma („Koszty procesu”) oraz ósma („Podpis”) kształtuje się analogicznie jak w zakresie uzasadnienia wyroku sądu I instancji w przedmiocie odpowiedzialności karnej oskarżonego. W ramach tej ostatniej kwestii większość problemów nie wystąpi, gdyż sąd w przedmiocie wyroku łącznego orzeka jednoosobowo. Teoretycznie na podsta-

⁴⁷ Por. wyrok TK z dnia 11 czerwca 2019 r., sygn. P 20/17, Dz. U. poz. 1135.

⁴⁸ Odmiennie: M. Gałęski, K. Leżak, R. Zawłocki, Uzasadnienia..., s. 105.

⁴⁹ Postanowienie SN z dnia 13 września 2012 r., sygn. III KK 77/12, LEX nr 1220879; D. Kała, M. Klubińska, Kara łączna..., s. 139.

wie art. 28 § 3 k.p.k. możliwy jest skład kolegialny, ale w praktyce w postępowaniu przed sądem I instancji nie ma on zastosowania.

8. Zwięzłość uzasadnienia

Uzasadnienie wyroku łącznego ma być zwięzłe, a wymóg ten dotyczy każdej części uzasadnienia. Nie chodzi o to, aby zwięzłe sporządzić uzasadnienie, ale zwięzłe przedstawić argumenty, co będzie skutkowało co do zasady także zwięzłością w tym pierwszym rozumieniu.

Zwięzły oznacza tyle, co „krótki”⁵⁰, „lapidarny”⁵¹, „zawierający wiele treści w niewielu słowach”, „mający zwartą strukturę”⁵², „treściwy, krótki, zwarty, lakoniczny”⁵³, ale też niedługi, skrótowy czy zdawkowy. W ustawie brak jest definicji legalnej wskazanego pojęcia. Definicji nie sposób też znaleźć w judykaturze czy w orzecznictwie. Relewantne znaczenie dla prób zdefiniowania tego pojęcia odgrywa przede wszystkim wykładnia językowa, a jedną z najważniejszych jej reguł jest dyrektywa języka ogólnego, nakazująca przypisywanie pojęciu języka prawnego zasadniczo takiego znaczenia, jakie ma ono w tym języku⁵⁴, a zatem powinno być rozumiane analogicznie jak w języku potocznym i dlatego przy próbach definiowania tego pojęcia dochodzi do odwoływania się do synonimów.

Należy jednak uwzględniać także pejoratywne zabarwienie synonimów określenia „zwięzłe”, występujące chociażby w pojęciu „lakoniczne”, ale także „zdawkowe” czy „skrótowe”. Lakoniczne uzasadnienie orzeczenia to raczej cechujące się brakiem zgłębienia istoty problemów, oględne, powierzchowne, niezawierające wszystkich istotnych motywów wyroku lub zawierające tylko niewielką ich część. Nie każdy synonim oddaje rzeczywistą zawartość znaczeniową określenia „zwięzłe”. Uzasadnienie zwięzłe to taki dokument, który nie zawiera nic ponad to, co jest niezbędne. Pojęcia tego nie można utożsamiać z zupełnością uzasadnienia. Zupełność to kompletność dokumentu z punktu widzenia struktury. Uzasadnienie zupełne może zatem być zarówno zwięzłe jak i rozwlekłe⁵⁵. W poszukiwaniu znaczenia tego pojęcia można też sięgnąć do antonimów. Uzasadnienie ma być „zwięzłe”, czyli nie może być, a przynajmniej nie powinno być

⁵⁰ M. Bańko (red.), *Wielki słownik wyrazów bliskoznacznych*, Warszawa 2005, s. 1003.

⁵¹ B. Dunaj (red.), *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1998, s. 674.

⁵² W. Doroszewski (red.), *Słownik języka polskiego*, t. X, Warszawa 1997, s. 1349.

⁵³ M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1981, s. 1072.

⁵⁴ L. Morawski, *Zasady wykładni językowej*, *Kwartalnik KSSiP* 2011, t. 1, s. 21–41.

⁵⁵ P. Nowak, P. Zdanikowski, J. Konecki (red.), *Uzasadnienie orzeczenia sądu powszechnego. Język, struktura, metoda*, Warszawa 2022, s. 82–85.

„rozwlekłe”⁵⁶. Wydaje się, że mniejsze pejoratywne zabarwienie miałyby określić „precyzyjne”, bardziej kojarzone z rzeczowością, rozumianą jako wartością merytoryczną niż samą objętością dokumentu.

Pojęcie „zwięzłe” można też traktować jako klauzulę generalną, tj. określenia niedefiniowalnego, którego zakres i treść wyznaczana być powinna intuicyjnie. To organy procesowe w konkretnych przypadkach, na tle realiów danej sprawy, dokonują oceny tychże klauzul generalnych⁵⁷. Wydaje się, że takie ujęcie jest prawidłowe, dostosowane do praktyki stosowania prawa. Trudno bowiem mówić o zwięzłości uzasadnienia *in abstracto*. Dopiero uwzględniając określony stan faktyczny, wyłaniające się rzeczywiste problemy prawne można dywagować czy uzasadnienie wyroku, zapadłego w konkretnej sprawie, spełnia cechy zwięzłości czy też nie.

9. Podsumowanie

Celem niniejszego artykułu było przedstawienie elementów składowych uzasadnienia wyroku łącznego sądu I instancji. Prawidłowo sporządzone uzasadnienie stanowi bowiem nie tylko jeden z czynników decydujących o realizacji prawa do rzetelnego procesu, ale stanowi również podstawę do realizacji prawa do obrony. Sąd odwoławczy może dokonać rzeczywistej kontroli argumentów stanowiących przesłanki wyroku sądu niższego rzędu, zaś strona uzyskuje możliwość podważania dokonanych ustaleń i ocen. Analiza pisemnych motywów uzasadnienia, jeżeli zostało sporządzone rzetelnie, stwarza też stronie możliwość sformułowania w prawidłowy sposób zarzutów w wywiedzionym środku odwoławczym.

Bibliografia

1. Bańko M. (red.), *Wielki słownik wyrazów bliskoznacznych* Warszawa 2005.
2. Dąbrowski G., Marcjanik M., *Słownik synonimów i antonimów*, Poznań 2012.
3. Doroszewski W. (red.), *Słownik języka polskiego t. X*, Warszawa 1997.

⁵⁶ G. Dąbrowski, M. Marcjanik, *Słownik synonimów i antonimów*, Poznań 2012.

⁵⁷ T. Zieliński, *Klauzule generalne w procesie karnym*, (w:) A. Gaberle, A. R. Świątowski, A. Zoll (red.), *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności*. Księga ku czci Profesora Stanisława Waltosia, Warszawa 2000, s. 784–787.

4. Dunaj B. (red.), Słownik współczesnego języka polskiego Warszawa 1998.
5. Gałązka M., (w:) A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2018.
6. Gałązka M., Kara łączna po nowelizacji Kodeksu karnego z dnia 20 lutego 2015 r., *Studia Prawnicze KUL* 2015, nr 4.
7. Gałęski M., Leżak K., Zawłocki R., Uzasadnienia wyroków sądu karnego na urzędowych formularzach. Komentarz. Wzory. Orzecznictwo, Warszawa 2021.
8. Gensikowski P., (w:) D. Drajewicz (red.), Stosowanie formularzy uzasadnień wyroków w postępowaniu karnym przed sądem I instancji oraz w postępowaniu odwoławczym. Komentarz praktyczny wraz z formularzami uzasadnień i orzecznictwem, Warszawa 2020.
9. Giezek J., Kilka uwag o modyfikacji podstaw wymiaru kary łącznej, (w:) P. Wiliński (red.), *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1 lipca 2015 r.*, Warszawa 2015.
10. Gruszecka D., (w:) J. Giezek (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, Warszawa 2021.
11. Grzyb W., *Realny zbieg przestępstw. Analiza dogmatyczna na tle Kodeksu karnego z 1997 r.*, Warszawa 2013.
12. Kala D., Klubińska M., *Kara łączna, wyrok łączny*. Kraków 2017.
13. Kala D., *Postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego. Zagadnienia karnomaterialne i procesowe*. Toruń 2003.
14. Kardas P., (w:) W. Wróbel, A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część ogólna, t. I, Komentarz do art. 53–116, Warszawa 2016.
15. Kardas P., *Wymiar kary łącznej*, (w:) T. Kaczmarek (red.), *System Prawa Karnego*, t. 5, *Nauka o karze. Sądowy wymiar kary*, Warszawa 2017.
16. Kardas P., *Zbieg przestępstw i kara łączna w polskim prawie karnym*, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio G* 2013/2.
17. Konarska-Wrzosek V., (w:) I. Zgoliński (red.), *Kodeks karny skarbowy. Komentarz* Warszawa 2018.
18. Kosonoga J., (w:) R. A. Stefański, S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2017.
19. Lachowski J., (w:) V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks karny. Komentarz* Warszawa 2016.
20. Majewski J., *Kodeks karny. Komentarz do zmian*, Warszawa 2015.
21. Marek A., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010.
22. Morawski L., *Zasady wykładni językowej*, *Kwartalnik KSiP* 2011.

23. Nowak P., Zdanikowski P., Konecki J. (red.), *Uzasadnienie orzeczenia sądu powszechnego. Język, struktura, metoda* Warszawa 2022.
24. Pohl Ł., (w:) R. A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 638.
25. Razowski T., *Dopuszczalność łączenia w wyroku łącznym środków karnych zakazu prowadzenia pojazdów*, *Prok. i Pr.* 2004, nr 4.
26. Szymczak M. (red.), *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1981.
27. Wiliński P., *Konstytucyjny standard prawa do sadu a proces karny*, (w:) P. Hofmański (red.), *Węzłowe problemy procesu karnego*, Warszawa 2010.
28. Zieliński T., *Klauzule generalne w procesie karnym*, (w:) A. Gaberle, A. R. Światłowski, A. Zoll (red.), *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga ku czci Profesora Stanisława Waltosia*, Warszawa 2000.
29. Żółtek S., Vachev V., (w:) *Kodeks karny. Tom I. Część ogólna. Komentarz. Art. 1–116*, Warszawa 2021.

Statements of reasons for aggregate judgments

Abstract

This paper explores a structure of a statement of reasons for an aggregate sentence passed before a court of first instance. Importance of particular components of the statement is identified from the perspective of the right to a fair trial and the obligation to provide parties to proceedings with information. The requirement for the statement to be concise yet complete is also presented.

Key words

Judgment, statement of reasons, fair trial, aggregate sentence.